

Treball autònom, treball de futur

Salvador Duarte

President de la Confederació de Treballadors Autònoms de Catalunya (CTAC)

Espanya està perdent capacitat d'emprenedoria en els últims anys i el seu lideratge europeu en aquesta matèria. La manca de vigor en l'activitat econòmica i les poques perspectives de futur animen molt poc els joves a emprendre iniciatives econòmiques. El comportament actual de les persones autònomes davant la crisi s'ha d'anar a buscar en el nostre model d'economia productiva i, sobretot, en l'afectació de la crisi del sector bancari, que és la que permet la capitalització i l'arrencada de les petites iniciatives.

Una de les dades estadístiques europees més valorades pels analistes és la que correspon a l'evolució del nombre de treballadors autònoms en els països de la Unió Europea, ja que representa un indicador molt significatiu de l'evolució de l'activitat econòmica. L'Eurostat publica aquesta dada cada trimestre a partir de les enquestes de població activa de cada país membre.

La dada europea es refereix exclusivament al *treballador autònom sense assalariats o treballador independent*, equivalent al terme *self-employed*, i no inclou per tant els administradors de societats ni altres col·lectius que puguin integrar-se en els règims especials de la Seguretat Social. Per aquesta raó, a Espanya la dada no correspon a la més coneguda que publica habitualment la Seguretat Social sobre afiliació del règim especial de treballadors autònoms (RETA), sinó als anomenats *autònoms pròpiament dit, sense treballadors al seu càrrec*.

En el tercer trimestre de l'any 2010 hi havia a Espanya un total d'1.927.600 treballadors autònoms sense assalariats enfront dels 23.522.300 que existeixen a la UE dels 27. En aquest tercer trimestre, Espanya va presentar taxes de creixement inferiors a les europees. La taxa de variació trimestral d'aquest col·lectiu en el nostre país va ser del 0,66% envers l'1,03% del total d'autònoms europeus. Ara bé, si prenem la dada en termes interanuals, respecte del mateix trimestre de l'any 2009 resulta preocupant el deteriorament que transmet aquest col·lectiu en el territori espanyol. Mentre que a Europa el col·lectiu creix a un ritme del 2,35%, a Espanya la seva taxa de variació interanual és del -2,05%.

Valor absolut

Si analitzem les dades en valors absoluts des del començament del període de crisi econòmica, obtindrem el resultat següent: mentre que a Europa el col·lectiu ha crescut des del primer trimestre de 2008 en 540.000 nous autònoms, en el mateix període Espanya n'ha perdut 286.000.

Si comparem un cop més les dades corresponents al tercer trimestre de 2010 respecte de l'any anterior, veiem com són els països que tenen increments més significatius del PIB els que mostren els majors creixements sobre el total de treballadors autònoms. Així, a França i els Països Baixos, amb un increment del PIB trimestral de l'1,8%, el nombre d'autònoms ha crescut un 4,44% i un 4,74% respectivament. A Alemanya i el Regne Unit, que han

crescut també en PIB trimestral, el nombre d'autònoms augmenta en un 1,91% i un 2,8% respectivament.

Segons les dades de l'Eurostat, el país europeu amb major nombre d'autònoms sense assalariats és Itàlia (3.820.300); Espanya ocupa la sisena posició, superada per països com Romania o Polònia, que tenien menys autònoms en mesos anteriors.

Espanya està perdent capacitat d'emprenedoria aquests anys, així com el seu lideratge europeu en aquesta matèria, que mantenia juntament amb Itàlia, que també pateix fortes caigudes. Això es deu a la manca de vigor de l'activitat econòmica i les febles perspectives de futur que animen poc els joves a emprendre iniciatives econòmiques. Sense dubte, si es manté el petit increment conegut en aquest darrer trimestre, serà una prova que a mitjà termini pot millorar la situació econòmica general, atès que el col·lectiu d'autònoms és un bon termòmetre de la confiança econòmica, com ja està passant en els països amb major creixement, entre els quals s'inclou també França.

Àmbit espanyol

L'únic col·lectiu que fins ara s'havia caracteritzat per ser anticíclic i créixer en els moments més durs i de major crisi és el que més està patint en aquesta ocasió. Desembre ha acabat amb un balanç negatiu de -6.497 actius en el règim especial de treballadors autònoms de la Seguretat Social (RETA) i durant el 2010 han estat **58.089** els autònoms que no han pogut mantenir els seus negocis en actiu.

Si analitzem tot el període de crisi, veiem que des d'abril de 2008, moment en què el treball autònom creixia a un ritme interanual del 10%, s'han perdut **306.259** afiliacions al RETA. I si bé és cert que la destrucció de treball autònom creix a un ritme més lent, no és menys cert que aquest any ha acabat amb una reducció, en termes relatius, de l'1,84%, mentre que el règim general ha caigut l'1,22%.

Dades negatives

Aquestes dades són clarament negatives i no permeten detectar cap tipus de recuperació en l'evolució del col·lectiu. Per una banda, la sagnia de pèrdues d'actius en la construcció (el 62,67% del total de baixes anuals) continua molt per sobre de les expectatives, fet que confirma que les mesures urgents del Govern no estan produint

PROCEDÈNCIA	TREBALLADORS AUTÒNOMS per països de la UE en el III trim. de 2010	VARIACIÓ TRIMESTRAL (respecte del trimestre anterior)		VARIACIÓ INTERANUAL (respecte del mateix trim. de l'any anterior)		VARIACIÓ INTERANUAL (respecte del mateix trim. de l'any anterior)	
		Valor absolut	Percentatge de variació (%)	Valor absolut	Percentatge de variació (%)	Valor absolut	Percentatge de variació (%)
ITÀLIA	3.820.300	-173.200	-4,34%	-6.800	-0,17%	11.200	0,29%
REGNE UNIT	3.241.100	113.100	3,62%	188.000	6,01%	123.900	3,97%
ALEMANYA	2.406.000	45.000	1,91%	-700	-0,03%	50.800	2,16%
POLÒNIA	2.370.700	45.500	1,96%	32.800	1,41%	95.200	4,18%
ROMANIA	2.045.500	56.900	2,86%	145.200	7,30%	304.200	17,47%
ESPANYA	1.927.600	12.600	0,66%	-40.300	-2,10%	-3.100	-0,16%
FRANÇA	1.721.000	73.100	4,44%	170.000	10,32%	164.100	10,54%
GRÈCIA	977.500	2.200	0,23%	9.800	1,00%	4.000	0,41%
PAÏSOS BAIXOS	862.900	36.900	4,47%	67.500	8,17%	59.700	7,43%
PORTUGAL	827.700	1.900	0,23%	-40.400	-4,89%	-50.700	-5,77%
REPÚBLICA TXECA	668.700	9.300	1,41%	49.100	7,45%	47.300	7,61%
BÈLGICA	394.700	600	0,15%	7.900	2,00%	-31.100	-7,30%
SUÈCIA	306.200	2.200	0,72%	4.200	1,38%	1.100	0,36%
ESLOVÀQUIA	278.400	-7.800	-2,73%	-15.200	-5,31%	-4.400	-1,56%
ÀUSTRIA	283.600	7.300	2,64%	16.400	5,94%	12.700	4,69%
BULGÀRIA	249.300	-800	-0,32%	-16.700	-6,68%	-4.500	-1,77%
HONGRIA	244.900	1.900	0,78%	-8.100	-3,33%	-3.600	-1,45%
FINLÀNDIA	213.100	-200	-0,09%	-7.000	-3,28%	-4.800	-2,20%
IRLANDA	208.500	700	0,34%	-6.400	-3,08%	-3.200	-1,51%
DINAMARCA	136.600	2.600	1,94%	-1.200	-0,90%	-7.500	-5,20%
LITUÀNIA	93.300	-3.500	-3,62%	-19.100	-19,73%	-8.000	-7,90%
ESLOVÈNIA	88.200	8.000	9,98%	15.700	19,58%	14.000	18,87%
LETÒNIA	56.900	2.100	3,83%	-5.800	-10,58%	-400	-0,70%
XIPRE	44.800	-1.100	-2,40%	-1.100,00	-2,40%	-3.200	-6,67%
ESTÒNIA	28.800	4.900	20,50%	2.200	9,21%	1.100	3,97%
MALTA	6.200	-200	-1,22%	1.500	9,15%	1.800	12,50%
LUXEMBURG	9.800	200	2,08%	-500	-5,21%	-700	-6,67%
TOTAL EUROPA (27)	23.522.300	240.200	1,03%	541.000	2,32%	765.800	3,37%

cap tipus de benefici en aquest grup empresarial. Amb el retard en la posada en marxa del Pla per la rehabilitació d'edificis i habitatges anunciat pel Govern no només s'està retardant la reincorporació dels autònoms de la construcció a l'activitat, sinó que s'està accelerant la destrucció d'ocupació en aquest col·lectiu.

Per altra banda, cal afegir les baixades del sector de l'hostaleria, un grup que creixia, tot i que a un ritme

lent, i no destruïa ocupació. Aquesta baixada ve donada per les previsions que els hostalers han fet de les conseqüències de l'entrada en vigor de la Llei antitabac, que repercutirà molt negativament en els ingressos del col·lectiu hostaler autònom. Malgrat que el comerç va acabar el mes de desembre amb un increment de 573 afiliats, durant el passat any 2010 van desaparèixer més de 2.134 actius.

DESCENS/INCREMENT DE TREBALLADORS AUTÒNOMS PER COMUNITATS DURANT TOT L'ANY 2010 MES RERE MES

Comunitats autònomes i províncies	Gener respecte a desembre 2009	Febrer respecte a gener	Març respecte a febrer	Abril respecte a març	Maig respecte a abril	Juny respecte a maig	Juliol respecte a juny	Agost respecte a juliol	Setembre respecte a agost	Octubre respecte a setembre	Novembre respecte a octubre	Desembre respecte a novembre
Andalusia	-2.748	-1.858	646	1.075	808	1.093	-438	-1.618	-648	-1.389	-948	-1.565
Aragó	-533	-445	-108	-218	-7	52	-117	-378	-345	-157	-143	-88
Astúries	-395	-282	-41	-6	-17	31	-73	-182	-162	-114	-196	-236
Balears	-717	-251	599	1.471	2.292	1.357	195	-191	-235	-1.427	-3.358	-1.257
Canàries	-489	-390	-249	-117	-102	-137	-418	-461	131	288	301	141
Cantàbria	-216	-179	-34	136	50	14	131	29	-205	-250	-98	-111
Castella i Lleó	-927	-843	-108	-41	150	-41	72	-259	-583	-481	-195	-273
Castella-La Manxa	-788	-673	-56	111	188	266	-30	-358	-380	-279	-305	-379
Catalunya	-2.699	-2.423	-56	735	590	304	-784	-3.293	-727	-980	-1.054	-228
C. Valenciana	-1.883	-1.427	573	-269	165	746	-684	-2.012	-685	-895	-779	-920
Extremadura	-278	-162	-9	42	153	47	0	-189	-274	-112	32	-48
Galícia	-935	-976	-242	-202	-119	210	-3	-574	-571	-598	-624	-574
C. de Madrid	-1.818	-1.285	71	60	439	-69	-1.884	-2.477	434	1.155	699	265
Múrcia	-617	-466	-29	85	-22	-115	-354	-545	-84	-229	-310	-860
Navarra	-205	-123	-7	-42	54	12	-140	-43	11	67	43	-135
País Basc	-760	-448	-109	-241	-8	-160	-737	-947	0	368	192	-156
La Rioja	-148	-137	-16	-26	-18	-5	-83	-41	15	-9	-11	-106
Ceuta	-2	-16	8	1	-3	15	-4	-5	6	19	15	-7
Melilla	-18	16	19	-13	11	-6	2	7	-8	10	15	39
Total	-16.176	-12.369	874	2.764	4.605	3.616	-5.321	-13.538	-4.308	-5.016	-6.723	-6.497

Àmbit català

A Catalunya, les dades han evolucionat de manera similar al conjunt de l'Estat. Així, durant l'any 2010 el nombre total de cotitzants al RETA ha baixat en 10.615 actius. Per sectors, la construcció continua al capdavant del volum de baixes (73%), seguit pel transport i el comerç, que representen el 12%. Aquesta tendència sembla a més consolidar-se en el primer trimestre de l'any 2011, en el qual ja s'aprecia un descens d'uns 2.000 cotitzants. Tot i així, el nostre país continua liderant en termes absoluts el nombre de treballadors autònoms de l'Estat (534.000).

	Abril de 2010	Gener de 2011	Diferencial
Barcelona	379.239	380.683	-1.444
Girona	60.040	59.990	50
Lleida	41.758	42.148	-390
Tarragona	54.812	55.032	-220
Catalunya	535.850	537.853	-2.003

Les causes

El comportament estrany que experimenta el col·lectiu d'autònoms enfront de la crisi s'ha d'analitzar prenent en compte els propis problemes que són subjacents al nostre model d'economia productiva. Alguns dels principals obstacles per recuperar les taxes netes de creixement en el RETA són la conseqüència directa de les dificultats que estan passant sectors com el bancari que, en bona mesura, és el que permet la capitalització i la posada en marxa de petites iniciatives emprenedores.

Així doncs, podem veure com, davant d'un creixement exponencial de persones que s'interessen per l'autoocupació per reinserir-se en el mercat laboral, el volum de projectes que finalment veuen la llum i que per tant es constitueixen s'ha mantingut invariable i fins i tot ha anat a la baixa. L'accés al crèdit està sent doncs una veritable llosa en matèria d'emprenedoria i, encara que bona part de les polítiques de finançament han intentat eliminar les barreres per tornar a fer fluir el crèdit, cap de les més de vint línies implementades durant l'any 2010 han complert el seu objectiu.

Per tant, el restabliment de sistemes de microfinançament i capitalització d'emprenedores ha d'esdevenir matèria prioritària sobre la qual implementar polítiques, és a dir, fer que es torni a generar la capilaritat que nodreix la nostra economia productiva. A més, cal garantir també l'accés al finançament a les famílies, ja que la recuperació de la nostra economia depèn en gran mesura d'un repunt del consum interior. En aquest sentit si la banca tradicional no acaba de solucionar els seus problemes estructurals caldria apostar per sistemes públics o semipúblics que poden donar resposta a una demanda interna que no és susceptible d'accedir a la banca tradicional. Així, caldria establir sistemes propis de *scoring* per a les microfinances que permetin que idees viables i amb gran potencial de creixement i desenvolupament puguin veure la llum.

Més competitivitat

Les accions de promoció i foment de l'emprenedoria s'haurien d'especialitzar en sectors d'alta qualificació, el que ajudaria a efectuar el canvi de model productiu cap a un que tingui com a objectius principals la recerca de l'excel·lència en els nous nínxols d'ocupació. Es potenciaran per tant la innovació i el desenvolupament

com a base d'aquesta nova economia productiva que, allunyant-se de les tendències especulatives dels darrers anys, posi en valor el capital humà, la competitivitat i la tecnificació.

Emprenedores socials

Des de les administracions, i en general des de la pròpia societat, es potenciaran els emprenedores socials. Aquests posseeixen dos atributs destacats: una idea innovadora que pot produir un canvi social significatiu i una visió emprenedora a l'hora de dur a terme els seus projectes. Són persones que posseeixen la visió, la creativitat i la determinació tradicionalment associada als emprenedores de negocis, però la seva motivació és generar un canvi social profund i durable i no el benefici econòmic.